Тарасова О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,

Одеська національна академія харчових технологій

Курдасова Н.О.,

магістр з обліку та аудиту,

Одеська національна академія харчових технологій

Tarasova Olena,

Candidate of sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Auditing,
Odessa National Academy of Food Technologies

Kurdasova Nadiia,

Master of Accounting and Auditing,
Odessa National Academy of Food Technologies

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

Тарасова О.В., Курдасова Н.О. Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. У статті досліджуються проблеми організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками, що відіграє надзвичайно важливу роль у функціонуванні будь-якого підприємства. Обґрунтовано роль безперервного постачання товарно-матеріальних цінностей, своєчасного та якісного надання послуг (виконання робіт) і вчасного погашення зобов'язань між контрагентами у забезпеченні стабільного фінансового стану підприємства. Для того, щоб запобігати порушенням під час здійснення цих операцій, потрібен контроль документації бухгалтерського обліку на постійній основі. Сформульовані головні завдання обліку розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками, розроблені теоретичні та практичні рекомендації щодо удосконалення методики відображення цих розрахунків у фінансовій звітності підприємства.

Ключові слова: розрахункові операції, постачальники, підрядники, зобов'язання, бухгалтерський облік, кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість, договір.

Тарасова Е.В., Курдасова Н.А. Вопросы организации учета расчетов предприятия с поставщиками и подрядчиками. В статье исследуются проблемы организации учета расчетов предприятия с поставщиками и подрядчиками, что играет чрезвычайно важную роль в функционировании любого предприятия. Обосновывается роль непрерывного поступления товарно-материальных ценностей, своевременного и качественного оказания услуг (выполнения работ) и своевременного погашения обязательств между контрагентами в обеспечении стабильного финансового состояния предприятия. Для того, чтобы предотвращать нарушения при осуществлении этих операций, нужен контроль документации бухгалтерского учета на постоянной основе. Сформулированы главные задачи учета расчетных операций с поставщиками и подрядчиками, разработаны теоретические и практические рекомендации по совершенствованию методики отражения этих расчетов в финансовой отчетности предприятия.

Ключевые слова: расчетные операции, поставщики, подрядчики, обязательства, бухгалтерский учет, кредиторская задолженность, дебиторская задолженность, договор.

Tarasova Olena, Kurdasova Nadiia. Issues of organization of accounting payments of the enterprise with suppliers and contractors. The article explores the problems of managing the accounting of settlements of an enterprise with suppliers and contractors, which plays an extremely important role in the functioning of any enterprise. The role of continuous receipt of goods and material assets, timely and high-quality provision of services (performance of works) and timely repayment of obligations between counterparties in ensuring stable financial condition of the enterprise is justified. Each enterprise, in the course of its business, makes settlements with buyers, customers, suppliers and contractors. The relevance of these issues increases in the context of the unstable financial situation in the country, as there is a threat of misunderstandings between participants in the settlement relations. The reason for the occurrence of huge accounts payable is quite often the imperfection of settlements with domestic and foreign suppliers and contractors, the oversight of employees, abuse of official authority and financial fraud. As a result, a violation of financial discipline. Therefore, timely and correct accounting of settlements with suppliers and contractors, reliable reflection of analytical and accounting information is of great importance. In this regard, the

need for their further improvement is growing. In order to prevent irregularities in the conduct of these operations, it is necessary to monitor the accounting records on an ongoing basis. To avoid irregularities during the execution of settlement transactions, you must constantly monitor them and reflect them in accounting. Proper management of accounts payable with suppliers and contractors should ensure effective control of accounts payable with suppliers and contractors and timely detection of overdue accounts payable. In order to properly and effectively manage the economic activities of enterprises, it is necessary to improve the existing system of accounting for current obligations in enterprises, namely, filling it with elements of analysis and control. The article discusses the main tasks of accounting for settlement transactions with suppliers and contractors, developed theoretical and practical recommendations for improving the method of reflecting these calculations in the financial statements of the enterprise.

Key words: settlement transactions, suppliers, contractors, liabilities, accounting, accounts payable, accounts receivable, contract.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Кожне підприємство у процесі своєї господарської діяльності здійснює розрахунки з покупцями, замовниками, поставальниками та підрядниками. При цьому розрізняють такі види розрахунків: готівкові, безготівкові, бартер, вексельні розрахунки. Партнерські відносини з поставальниками та підрядниками мають забезпечувати безперервне постачання товарно-матеріальних цінностей, своєчасне та якісне надання послуг (виконання робіт) і вчасне погашення зобов'язань між контрагентами. Актуальність цих питань зростає під час нестабільної фінансової ситуації в країні, оскільки виникає загроза непорозуміння між учасниками розрахункових відносин. Для того, щоб запобігати порушенням під час здійснення цих операцій, потрібен контроль документації бухгалтерського обліку на постійній основі.

Аналіз останніх публікацій з проблеми. Дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку розрахунків із поставальниками і підрядниками відображені у працях вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: Ф.Ф. Бутинець, О.М. Головащенко, Л.В. Гуцаленко, Н.В. Дутова, О.В. Дячук, О.І. Коблянська, В.А. Мазур, Т.Н. Малькова, С.І. Масленніков, В.І. Матюха, В.В. Нарезний, С.А. Ніколаєва, М.С. Пушкар, В.М. Шарманська, В.Г. Швець, Е.Ф. Югас та інші [3; 4; 5; 6; 8; 9; 10]. Дослідники розкривають сутність ведення обліку, вплив відносин із поставальниками і підрядниками на фінансовий стан підприємства. Проте нерозкриті питання є у кожному напрямі досліджень, вони потребують уваги та вдосконалення: дебіторська та кредиторська заборгованість та зобов'язання, сутність розрахунків, відображення у фінансових документах тощо.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження організації обліку розрахунків із поставальниками та підрядниками підприємства, опис договірних відносин, розроблення теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення методики відображення цих розрахунків у фінансовій звітності підприємства.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Питання щодо модернізації системи відносин і організації обліку розрахунків із поставальниками та підрядниками є досить актуальним. Причиною виникнення величезної кредиторської заборгованості досить часто стає недосконалість розрахунків із вітчизняними і зарубіжними поставальниками та підрядниками, недогляд працівників, зловживання службовими повноваженнями та фінансові махінації. У результаті – порушення фінансової дисципліни. Тому своєчасне та правильне ведення обліку розрахунків із поставаль-

никами та підрядниками, достовірне відображення аналітичної та облікової інформації набуває великого значення. У зв'язку з цим зростає потреба у їх подальшому вдосконаленні. Незважаючи на актуальність проблем, треба зазначити, що облік розрахунків не досить досліджений у сучасних наукових джерелах.

Підприємства під час здійснення своєї господарської діяльності вступають у різні розрахункові відносини. Зобов'язання за розрахунками з різними контрагентами, завдяки яким відбувається діяльність багатьох суб'єктів господарювання, є взаємними розрахунками підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги. Розрахунки є переважними, адже саме від безперервності та контрольованості організації цих розрахунків залежать ліквідність і платоспроможність підприємства та його фінансовий стан загалом.

Здійснення будь-якого виробничого процесу неможливе без засобів виробництва, сировини та матеріалів, що перетворюються на готовий продукт. Таким чином, здійснення операційної діяльності підприємства потребує такої важливої передумови, як придбання засобів виробництва. Процес придбання (або постачання) – це сукупність операцій щодо забезпечення підприємства всіма необхідними засобами для здійснення господарської діяльності, а саме: основними засобами, нематеріальними активами, матеріальними ресурсами. Важливо, щоб цей процес був безперервним і рівномірним, оскільки нестача або надлишок матеріальних запасів може негативно вплинути на кінцевий результат виробничої діяльності підприємства.

Головними завданнями обліку процесу придбання слід вважати:

- правильне визначення обсягу необхідних оборотних і необоротних активів;
- встановлення всіх витрат щодо заготівлі засобів та предметів праці;
- облік розрахунків із поставальниками.

Поставальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), виконують роботи або надають послуги.

Підрядники – це юридичні або фізичні особи, які спеціалізуються на виконанні будівельно-монтажних робіт на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

Для того, щоб визначити заборгованість перед поставальниками та підрядниками, відповідно до національних та міжнародних стандартів повинні виконуватися дві головні вимоги:

- є ймовірність зменшення економічних вигод внаслідок погашення заборгованості;
- оцінка заборгованості може бути достовірно визначена.

В Україні в бухгалтерському обліку методологічні засади формування інформації щодо розкриття поточних зобов'язань у фінансовій звітності визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 11 «Зобов'язання» [1], а у міжнародній практиці – відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [2]. Треба зауважити, що якщо у питанні Національних положень та Міжнародних стандартів визнання зобов'язань узгоджені, то щодо оцінки зобов'язань є низка відмінностей. За П(С)БО 11 «Поточні зобов'язання», наприклад, у балансі відображаються за сумою погашення, тоді як у МСБО 37 для визначення балансової вартості використовують різні види оцінок, такі як: історична собівартість, теперішня вартість, поточна собівартість, вартість розрахунку (платежу) (табл. 1) [2]. Що ж до питання списання заборгованості з балансу, то однаково визначається момент списання заборгованості з балансу як за П(С)БО, так і за МСБО.

Основними завданнями обліку розрахункових операцій із постачальниками і підрядниками, на нашу думку, можна вважати:

- своєчасне і правильне документальне оформлення розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками;
- дотримання принципів бухгалтерського обліку під час ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків із постачальниками і підрядниками;
- відображення операцій у податковому обліку з дотриманням принципів своєчасності і достовірності;
- контроль дебіторської і кредиторської заборгованості, щоб не призвести заборгованість до безнадійного стану;
- проведення річної інвентаризації розрахунків із постачальниками.

Створення і застосування внутрішніх документів відповідно до потреб організації стає невід'ємною частиною у процесі управління кредиторською заборгованістю. Для вдосконалення обліку й аналізу розрахунків із постачальниками доцільне створення таблиці, де відображатиметься заборгованість перед постачальниками за договорами, дата її виникнення, терміни погашення заборгованості і період прострочення. Це сприятиме оптимізації процесу контролю за станом кредиторської заборгованості. Так, наприклад, Звіт із розрахунків із постачальниками буде відображати своєчасність погашення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги відповідно до умов договорів.

Правильна організація ведення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками повинна забезпечити [7]:

- ефективний контроль за обліком розрахунків із постачальниками і підрядниками;
- вчасне виявлення прострочення кредиторської заборгованості.

Вихідною інформацією для заповнення Звіту із розрахунків із постачальниками є дані бухгалтерського обліку про заборгованість конкретних контрагентів. Важливо одержувати інформацію не тільки про суму заборгованості, а й про терміни її виникнення. Для обчислення періоду прострочення заборгованості доцільно проаналізувати договори із контрагентами. Такий звіт важливо заповнювати регулярно щотижнево або щомісячно. Це даватиме змогу визначати за кожною операцією дотримання термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність здійснення розрахунків. Господарські операції повинні відображатися тільки на підставі правильно та своєчасно оформлених документів із заповненням усіх реквізитів підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, для здійснення правильного та ефективного управління господарською діяльністю підприємств необхідно:

- удосконалення наявної на підприємствах системи обліку поточних зобов'язань, а саме наповнення її елементами аналізу і контролю;
- запровадження додаткових аналітичних рахунків до синтетичного рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (із поділом за терміном сплати). Впровадження таких аналітичних рахунків в облікову систему сприятиме контролю за кредиторською заборгованістю та за термінами її сплати;
- введення реєстру договорів з постачальниками і реєстру простроченої заборгованості за ТМЦ, роботи та послуги в документообіг підприємства;
- контроль своєчасного погашення заборгованості;
- уніфікація системи обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками з міжнародною системою (при цьому треба враховувати національні особливості системи);
- систематична інвентаризація розрахунків із вітчизняними та зарубіжними постачальниками та підрядниками для підтвердження реальності сум заборгованостей.

Подальші дослідження повинні сприяти вдосконаленню обліку кредиторської заборгованості за товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги, підвищенню ефективності організації розрахункової дисципліни на підприємствах.

Таблиця 1

Визначення оцінки зобов'язань перед постачальниками та підрядниками

Назва оцінки	Визначення оцінки
Історична собівартість	Сума надходжень активів в обмін на зобов'язання або суму грошових коштів чи їхніх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства.
Теперішня вартість	Дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язань.
Поточна собівартість	Недисконтована сума грошових коштів чи їхніх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент
Вартість розрахунку (платежу)	Недисконтована сума грошових коштів або їхніх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України 31.01.2000 № 20, зі змінами та доповненнями від 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 10.06.2020).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення 12.06.2020).
3. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Бутинець Ф.Ф. та ін. Під заг. ред. Ф.Ф. Бутиця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП "Рута", 2009. 912 с.
4. Власнюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40–44.
5. Демченко Я.М., Прохорова В.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Випуск № 1(28). 2014. С. 96–108.
6. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством // Економічні науки. Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 243–251.
7. Киян А.В., Ярмолук О.Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками // Молодий вчений. Випуск № 9(24). 2015. С. 77–80.
8. Масленников Є.І., Присакар Д.Д. Теоретичні засади організації облікового процесу на промислових підприємствах // Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 2/2. С. 49–52.
9. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками // Молодий вчений. 2018. № 1(53). С. 930–932.
10. Югас Е.Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками // Економічний вісник університету. 2011. № 17/2. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2011_17_2/Yugas.pdf (дата звернення: 14.06.2020).

References:

1. Polozhennia (standart) bukhgalterskoho obliku 11 «Zoboviazannia», zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 31.01.2000 № 20, zi zminamy ta dopovnenniamy vid 29.10.2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (data zvernennia: 10.06.2020).
2. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 37 «Zabezpechennia, umovni zoboviazannia ta umovni aktyvy». Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (data zvernennia: 12.06.2020).
3. Butynets, F.F. ta in. (2009) Bukhgalterskyi finansovyi oblik: pidruchnyk dlia studentiv spetsialnosti "Oblik i audyt" vyshchikh navchalnykh zakladiv. Pid zah. red. F. F. Butyntsia. 8-me vyd., dop. i pererob. Zhytomyr: PP "Ruta", 912.
4. Vlasniuk, H.V. (2009) Shliakhy vdoskonalennia bukhgalterskoho obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, (5), 40–44.
5. Demchenko, Ya.M., Prokhorova, V.M. (2014) Shliakhy vdoskonalennia obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy ta pidriadnykamy. *Problemy teorii ta metodolohii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 1(28), 96–108.
6. Diachuk, O.V., Novodvorska, V.V. (2013) Mistse kredytorskoj zaborhovanosti v systemi upravlinnia pidpriemstvom. *Ekonomichni nauky. Oblik i finansy*, 10(3), 243–251.
7. Kyian, A.V., Yarmoliuk, O.F. (2015) Oblik i kontrol rozrakhunkiv z postachalnykamy ta pidriadnykamy. *Molodyi vchenyi*, 9(24), 77–80.
8. Maslennikov, Ye.I., Prysakar, D.D. (2017) Teoretychni zasady orhanizatsii oblikovoho protsesu na promyslovykh pidpriemstvakh. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 2(2), 49–52.
9. Matiukha, V.I., Mysaka, H.V. (2018) Aktualni problemy obliku rozrakhunkiv pidpriemstva z postachalnykamy i pidriadnykamy. *Molodyi vchenyi*, 1(53), 930–932.
10. Yugas, E.F. (2011) Ekonomichna sutnist dohovirnykh vidnosyn pidpriemstva ta formy rozrakhunkiv z postachalnykamy i pidriadnykamy. *Ekonomichni visnyk universytetu*, 17(2). Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2011_17_2/Yugas.pdf (data zvernennia: 14.06.2020).